

Nav klasificēts

DIENESTA VAJADZĪBĀM

154
TA-36219-DV

pie 8.2.

Atbalstīta

informatīvajā ziņojumā ietvertā pozīcija
Ministru kabineta 2011. gada 18. janvāra
sēdē (prot. Nr. 5 46.§)

Informatīvais ziņojums

**par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par
narkotiskajām vielām grozīšanu**

Deklasificēšanas pamatojums: JEM 24.07.2023. vēstule Nr. 1-14/1817
un JEM papildus e-pasts

I. Stafecka
16.10.2024.

IeMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām grozīšanu”

DIENESTA VAJADZĪBĀM

Nav klasificēts

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

Satura rādītājs

1. Ievads.....	3
2. Vēsturiskais aspekts.....	4
3. Kokas lapu košļāšanas ietekmes uz personas veselību aspekti.... ..	8
4. Politiskais ietvars.....	10
5. Tiesiskais ietvars.....	12
6. Secinājumi.....	<u>15</u>

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~**1. Ievads**

Latvijas Republika 1993.gada 11.maijā ar Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmumu "Par pievienošanos 1961. gada 30. marta Vienotajai konvencijai par narkotiskajām vielām un grozījumiem, kas izdarīti saskaņā ar 1972. gada Protokolu par grozījumiem 1961. gada 30. marta Vienotajā konvencijā par narkotiskajām vielām" ratificēja 1961.gada 30.marta ANO Vienoto konvenciju par narkotiskajām vielām (turpmāk – Konvencija).

2009.gada 12.martā Bolīvijas Republika ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomē (turpmāk – Padome) ir iesniegusi priekšlikumu svītrot Konvencijas 49.panta pirmā paragrāfa c) punktu un 2.paragrāfa e) punktu (reģistrēts ANO deponitārijā 2009.gada 6.aprīlī).

Konvencijas 49.panta 1.paragrāfa c) punkts paredz aizliegumu košļāt kokas lapas un tā paša panta 2.paragrāfa e) punkts, savukārt, nosaka, ka kokas lapu košļāšana ir jāpārtrauc 25 gadu laikā kopš Konvencijas spēkā stāšanās brīža. Bolīvija Konvenciju ratificēja 1976.gadā. Minētais 25 gadu termiņš sākās 1976.gadā un beidzās 2001.gadā.

Savu priekšlikumu Bolīvijas Republika pamato ar to, ka kokas lapu košļāšana ir Andu reģionā dzīvojošo tautu kultūras sastāvdaļa, kura tiek praktizēta vairākus tūkstošus gadu. Kokas lapu košļāšana ir viena no sociāli kulturālajām praksēm un rituāliem Andu iezemiešu tautām, kas ir cieši saistīta ar vēsturisko un kultūras identitāti. Kā savā paziņojumā norāda Bolīvijas Republika, tad mūsdienās miljoniem Bolīvijas Republikas, Peru Republikas, Ziemeļargentīnas, Čīles Republikas, Ekvadoras Republikas un Kolumbijas Republikas iedzīvotāju praktizē kokas lapu košļāšanu un tam ir simboliski ceremoniāla, reliģiska un sociāli kulturāla nozīme. Kokas lapu košļāšana nekaitējot cilvēku veselībai un tas tiek uzskatīts par paradumu. Vienlaicīgi Bolīvijas Republika norāda, ka kokas lapu košļāšanas aizliegums esot pretrunā ar virkni ANO Konvenciju un Deklarāciju, piemēram tādām kā Deklarāciju par iedzimto tautu tiesībām, Universālo kultūru daudzveidības deklarāciju, ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas paziņojumu par Kalavaija tautas kosmoloģisko vīziju kā mutiskā un nemateriālā cilvēces mantojuma meistardarbu.

Kokas lapas ir izejviela kokaīna ražošanai. Kokaīns ir spēcīgs stimulants un anestēzijas līdzeklis, kuru iegūst ķīmiski no liela daudzuma kokas lapām. Šodien to vislabāk pazīst kā nelegālu narkotiku, kura tiek izmantota izklaidei. Neapstrādātu kokas lapu audzēšana, pārdošana un glabāšana saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem ir atļauta vairākās valstīs, piemēram, Bolīvijā, Peru, Čīlē un Argentīnā, kur notiek to tradicionālā izmantošana, lai gan

IeMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām grozīšanu”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

audzēšanas daudzums ir ierobežots, lai novērstu mēģinājumus ražot kokaīnu. Kokas lapu izmantošanas aizliegums, izņemot, piemēram, izmantošanu medicīnā vai zinātniskiem nolūkiem, ir paredzēts Konvencijā, kokas lapas ir iekļautas Konvencijas pielikumā esošajā I sarakstā kopā ar tādām narkotiskajām vielām kā kokaīns un heroīns. Bez tam, Konvencijas 26.pants paredz kokas lapu kontroli, nosakot, ka "Puses cik vien iespējams izskaidīs visus kokas krūmus, kas aug savvaļā. Tās iznīcinās kokas krūmus, ja tie tiks nelikumīgi audzēti".

Kokas lapu iekļaušana Konvencijā pamatojas uz 1950.gada ziņojuma, kuru sagatavoja šim nolūkam īpaši izveidota ANO Komisija kokas lapu izpētei (angl. – Commission of Enquiry on the Coca Leaf), kas 1949.gadā apmeklēja Bolīviju un Peru, lai "izpētītu košļājamo kokas lapu ietekmi un ierobežotu to ražošanu un kontrolētu izplatīšanas iespējas".

Neraugoties uz tiesisko ierobežojumu, miljoniem Andu reģiona iedzīvotāju joprojām košļā kokas lapas un dzer kokas tēju katru dienu. Kokas lapas Amerikas pamatiedzīvotāju kultūrā tiek uzskatītas par svētām. Amerikas pamatiedzīvotāji apgalvo, ka lielākā daļa informācijas, kas sniegta par tradicionālo kokas lapas lietošanu, ir kļūdaina.

2. Vēsturiskais aspekts

Kokas krūms aug Dienvidamerikas rietumu daļā. Koka ir labi zināma visā pasaulē, jo, tās alkaloīdi, kas ietver kokaīnu, ir spēcīgi stimulantī. Augi līdzinās dzeloņplūmes krūmam un aug augstumā no 2-3 m. Auga zari ir taisni, bet lapas - zaļā nokrāsā, plānas, necaurspīdīgas un ovālas.

Koka tradicionāli kultivēta austrumu Andu nogāzēs. Kopš seniem laikiem tā tika izmantota kā tirdzniecības prece starp zemienes, kur tās tiek audzētas, un augstākiem kalnu rajoniem, kur tās plaši patērē Andu tautas Peru, Kolumbijā, Ekvadorā, Venecuēlā, Bolīvijā un ziemeļrietumu Argentīnā.

Augi vislabāk aug karstās un mitrās vietās, piemēram, mežu izcirtumos, bet lapas labāk ievākt sausākās teritorijās, kalnainākos apvidos. Kokas krūmi dod trīs ražas gadā. Kokas krūmi savvaļā nav sastopami mērenā klimatiskā joslā, t.sk. arī Latvijā.

Pirmoreiz Eiropā koka tika ievesta 16.gs., bet nekļuva populāra līdz 19.gs. vidum, kad tika publicēts daktera Paolo Mantegaza pētījums par kokas stimulējošo ietekmi. Tas noveda līdz kokas vīna izgudrojumam un pirmajai tīra kokaīna ražošanai.

Kokas lapas tiek uzskatītas par svētām dažās Andu un Amozones baseina iezemiešu ciltīs, kur tās tiek izmantotas dažādos veidos tūkstošiem gadu. Kā rezultāts šādai situācijai, kokas tiesiskais statuss dažreiz Dienvidamerikā ir neskaidrs, jo tās ražošana ir ierobežota. Bolīvijas un Peru nacionālie tiesību akti

IeMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām grozīšanu”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

DIENESTA VAJADZĪBĀM

atļauj kokas audzēšanu, lai nodrošinātu vietējo patērētāju pieprasījumu pēc kokas lapām un no tām ražotajiem produktiem, visvairāk kokas tējas. Starptautiskā Narkotiku kontroles valde (angl. - The International Narcotics Control Board) ir aicinājusi aizliegt šo legālo kokas tirdzniecību saskaņā ar Konvenciju. Tāpat kokas krūmi legāli tiek audzēti Peru Republikā un Bolīvijas Republikā, lai to lapas izmantotu ekstraktos. No kokas krūmiem iegūtie ekstrakti tiek pārdoti starptautiskiem tirdzniecības uzņēmumiem, kas ražo dzērienus saskaņā ar Konvencijas 27.pantu, kas nosaka, ka dalībvalstis var atļaut izmantot kokas lapas garšvielu, kuru sastāvā neietilpst alkaloīdi, izgatavošanai.

Tradicionālajā medicīnā koku, galvenokārt, izmanto kā stimulantu, jo košļājot kokas lapas, tās nomāc izsalkumu, slāpes un nogurumu. Tā tiek arī izmantota kā anestēzijas līdzeklis, lai mazinātu sāpes, galvassāpes, reimatismu, brūces vai čūlas u.c. Bez tam, tiek uzskatīts, ka īpaši efektīva koka ir pret augstuma slimību. Kokaīna uzsūkšanās no lapas ir daudz lēnāka un mazāk efektīva nekā no attīrīta kokaīna formām. Tomēr ir zināms, ka neliela, bet izmērāma kokaīna daļa nonāk asinsritē pēc kokas tējas patēriņa.

Kokaīnu legāli ražoja rūpnieciski 19. un 20.gs. Galvenie ražotāji bija Nīderlandes, Vācijas un Japānas farmācijas firmas, kas ieguva kokas lapas no to salu plantācijām, kuras piederēja Nīderlandei un Japānai.

Mūsdienās gandrīz viss nelegālais kokaīns, kas ir sastopams pulvera formā, tiek saražots tikai trīs valstīs, t.i., Kolumbijā, Peru un Bolīvijā.

ES finansēto pētījumu par kokas lapu audzēšanu Bolīvijas Republikas teritorijā indikatīvie rezultāti norāda uz to, ka pēdējā laikā kokas krūmu plantācijas minētajā valstī ir tikai palielinājušās. Bez tam, saskaņā ar uz ANO Narkotiku un noziedzības apkarošanas biroja (angl.- United Nations Office on Drugs and Crime, saīs. -UNODC) 2009.gada pārskata ziņojuma par kokas audzēšanu Bolīvijā (angl. – Plurinational State of Bolivia, Coca Cultivation Survey, June 2009,) sagatavošanas brīdi spēkā esošajiem Bolīvijas Republikas nacionālajiem tiesību aktiem, tādiem kā Bolīvijas Likumu Nr. 1008, kas nosaka kokas un kontrolējamo vielu izmantošanas kārtību (angl. - the Bolivian Law No 1008 “Law on the Regime Applicable to Coca and Controlled Substances”, 1988) kokas krūmu plantāciju apmēri nedrīkst pārsniegt 12 000 hektārus. Taču realitātē kokas krūmu audzēšanai tiek atvēlēts vairāk hektāru. Piemēram, saskaņā ar minētajā ziņojumā atspoguļotajiem datiem, 2008.gadā kokas krūmu audzēšana salīdzinot ar 2007.gadu ir pieaugusi par 6 %, tādējādi sasniedzot 30 600 hektāru platību. Saskaņā ar ziņojumā atspoguļoto informāciju, kopš 2005.gada nelegālā kokaīna ražošana pēc UNODC ekspertu aplēsēm ir pieaugusi pat par 41 % , savukārt, 2008.gadā gan kokas krūmu audzēšana, gan nelegālā kokaīna ražošana ir bijusi augstākā kopš 1998.gada. 2008.gadā Bolīvijas Republikas teritorijā tika izaudzēts 18 % no kopējās pasaules kokas

leMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām grozīšanu”

DIENESTA VAJADZĪBĀM

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

krūmu platības, salīdzinājumam - 2007.gadā tie bija 16 %. Tādējādi jau tagad ir redzams, ka Bolīvijas Republikas valdība nespēj nodrošināt visus nepieciešamos kontroles pasākumus, lai ierobežotu kokas krūmu audzēšanu un tās lapu izmantošanu kokaīna ražošanā un nav pamata uzskatīt, ka situācija varētu mainīties uz pozitīvo pusi.

Latvijas Republikā atbilstoši 2005.gada 8.novembra Ministru kabineta noteikumiem Nr.847 "Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem" kokas lapas un kokaīns ir iekļauti Latvijā kontrolējamo aizliegto sevišķi bīstamo narkotisko vielu, tām pielīdzināmo psihotropo vielu un augu sarakstā (I saraksts)

Saskaņā ar Iekšlietu ministrijas Informācijas centra rīcībā esošajiem datiem laika posmā no 2005.gada līdz 2010.gadam Latvijas Republikas tiesībsardzības iestāžu prakses ietvaros nav konstatēti nelegālu kokas lapu izņemšanas gadījumi.

Turpretī statistika attiecībā uz izņemtā nelegālā kokas lapu produkta-kokaīna – daudzumu un izņemšanu skaitu ir sekojoša:

No nelegālās aprites izņemtā kokaīna daudzums

Gads	2005.gads	2006.gads	2007.gads	2008.gads	2009.gads	2010.gads
Kokaīns (g)	683,9	1123,13	11913,90	5159,16	439,32	286163 ,00

Veikto kokaīna izņemšanu skaits

Gads	2006.gads	2007.gads	2008.gads	2009.gads	2010.gads
Kokaīna izņemšanu skaits	32	58	46	46	35

Latvijas Republikas ģeogrāfiskais stāvoklis, Šengenas līguma noteikumi, kā arī salīdzinājumā ar citām Eiropas un pasaules valstīm mazs vietējā patēriņa tirgus nosaka, ka Latvijas Republika starptautiskajā nelegālo narkotiku aprītē tiek izmantota kā kokaīna tranzītvalsts, bet nevis kā mērķa valsts.

Kokaīns Latvijas teritorijā tiek ievests no Dienvidamerikas valstīm (Ekvadoras, Kolumbijas), izmantojot jūras ceļus caur Krieviju un Ukrainu, kā arī no Nīderlandes, izmantojot Latvijas teritoriju kokaīna tranzītam no IeMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām grozīšanu”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

Dienvidamerikas uz Krieviju un Skandināvijas valstīm. Kā redzams no iepriekš sniegtās statistikas, tad, piemēram, 2010.gadā tika izņemts 286163 ,00 g kokaīna, no tiem vienas izņemšanas reizē - Rīgas tirdzniecības ostā - tika izņemts 202 780 g kokaīna. Kā izmeklēšanas laikā tika noskaidrots, tad kokaīna kravas tranzītceļš bija no Dienvidamerikas caur Latvijas Republiku uz Krievijas Federāciju.

Vienlaicīgi, analizējot kopš 2005.gada no nelegālās aprites izņemtā kokaīna daudzumu un izņemšanu skaitu, var secināt, ka zināma kokaīna daļa nonāk arī Latvijas Republikas nelegālajā narkotiku tirgū.

Latvijas Republikas tiesībsardzības iestāžu prakse liecina, ka kokaīna ieviešanu valstī pamatā kontrolē Latvijas organizētas noziedzīgās grupas, kuras ir izveidojušas piegādes kanālus. Latviju kā tranzītvalsti nelegālo narkotisko un psihotropo vielu pārvadāšanai izmanto arī citu valstu organizētās grupas. Bez tam, Latvijas Republikas iedzīvotāji tiek vervēti un izmantoti kā kokaīna kurjeri no Dienvidamerikas valstīm uz Eiropas valstīm (pārsvārā Rietumeiropu). Vairākus gadus vērojama tendence, ka Latvijas Republikas iedzīvotāji tiek iesaistīti kokaīna kontrabandā (t.sk. izmantojot kravas kuģu jūrniekus kā kurjerus) no Dienvidamerikas uz Krieviju, tādējādi realizējot kokaīnu Krievijas Republikas organizētās noziedzības pārstāvjiem.

Kā pēdējā laika lielāko kokaīna izņemšanu Baltijas valstīs var minēt Igaunijā 2010.gada oktobrī izņemtos 47,81 kg 100 % tīra kokaīna. Minētā kokaīna krava nāca no Venecuēlas un uz doto brīdi kā viena no versijām ir, ka izņemto kokaīnu bija paredzēts realizēt Eiropas tirgū. Minētais kokaīna izņemšanas daudzums ir lielākais Igaunijas vēsturē un jāmin arī fakts, ka organizētajā noziedzīgajā grupējumā bija iesaistīs arī Latvijas iedzīvotājs. Izņemtā kokaīna aptuvenā tirgus vērtība ir 4,49 miljoni latu.

Atbilstoši Valsts policijas sniegtajai informācijai pēdējo gadu laikā ir notikušas arī vairākas slepkavības un slepkavību mēģinājumi attiecībā pret organizētās noziedzības grupu locekļiem, kas saistīti tieši ar kokaīna izplatīšanu un kontrabandu, kas, iespējams, liecina par tirgus ietekmes sfēru vardarbīgu pārdali. Ņemot vērā minēto, un to, ka narkotisko vielu realizācijā iesaistās jauni dalībnieki, kas iepriekš bijuši saistīti ar cita veida noziedzīgo darbību, Valsts policijas speciālisti pieļauj iespēju, ka varētu notikt vardarbīga atsevišķu narkotiku tirgus sektoru pārdale izplatītāju starpā.

Veicot informācijas apkopošanu par izņemtā kokaīna vērtību kopš 2005.gada, var secināt, ka šajā laika posmā saskaņā ar Valsts policijas ekspertu aplēsēm izņemto narkotiku vērtība ir sasniegusi pat 20 031 410 Ls gadā, kamēr ārzemēs minētajā gadā starptautiskās sadarbības rezultātā ar Latvijas policijas un muitas dalību izņemtā kokaīna vērtība ir aptuveni 2 500 000 Ls.

IeMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām grozīšanu”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

3. Kokas lapu košļāšanas ietekmes uz personas veselību aspekti

Vērtējot PVO dokumentos (t.sk. ES Padomes 2010.gada 6.oktobra dokumentā Nr. 14506/10 minētajos) pausto nostāju un atzinumus saistībā ar kokas lapu košļāšanas ietekmi uz cilvēku veselību un nepieciešamību grozīt attiecīgos Konvencijas pantus, būtu jāatzīmē sekojošais:

kokaīnu iegūst hidrohlorīda formā, to ekstrahējot no Dienvidamerikā kultivējamā kokas krūma lapām. Kokaīns rada eiforiju un nomāc apetīti un tam ir daudzveidīga un negatīva ietekme uz veselību. Kokaīns pastāv arī smēķējamā formā (kreks), to izgatavo no kokaīna hidrohlorīda un tas ir pazīstams tā tūlītējās iedarbības dēļ. Eiropā kokaīnu lieto aptuveni 4,5 miljoni cilvēku.

PVO pēdējais veiktais ziņojums par kokas lapu negatīvo ietekmi uz cilvēku veselību tika veikts 2004.gadā, taču neskatoties uz to, nav nekādu indikāciju par to, ka šajā ietekmē saistībā ar kokas lapu košļāšanu būtu kas mainījies.

PVO pārstāvniecība Latvijā ir apliecinājusi noraidošu nostāju attiecībā uz kokas lapu košļāšanu un kokaīna lietošanu, jo, lai gan 1995.gada PVO pētījumā tika atzīmēts, ka kokas lapu košļāšana neizraisa tūlītēju negatīvu efektu uz veselību un ir pat labvēlīga Andu kalnu iedzīvotājiem, tomēr vienlaikus minētajā pētījumā tika norādīts, ka jāturpina kokas lapu izpēte. Arī ES Padomes 2010.gada 6.oktobra dokumentā Nr. 14506/10 (par Bolīvijas pieprasījumu par kokas lapu statusu Konvencijā) minēta nepieciešamība pamatot kokas lapu ietekmi uz veselību.

Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centra (EMCDDA) 2010.gada ziņojumā norādīts, ka kokaīns ir otra visbiežāk lietotā narkotika Eiropā pēc kaņepēm, lai gan tā lietošanas izplatība dažādās valstīs ievērojami atšķiras. Regulāru kokaīna lietošanu, tostarp to iešņaucot, var saistīt ar neirolģiskām un psihiest problēmām, kā arī ar vardarbības riskiem, jo intensīva kokaīna lietošana ir saistīta ar uzvedības, sociāliem un psiholoģiskiem traucējumiem, ar smagu fizisku un garīgu sabrukumu. ASV veiktie apsekojumi atklāja, ka personām, kas lieto kokaīnu, ir septiņas reizes augstāks neletālu miokarda infarktu risks kā personām, kas kokaīnu nelieto. Pie riska faktoriem atzīmējama vienlaicīga dažādu narkotisku vielu vienlaicīga lietošana kā: heroīns un kokaīns, alkohols un kokaīns, vai arī vienlaicīga vairāku citu psihoaktīvu vielu lietošana kombinācijā ar kokaīnu.

Vērtējot iespējamo kokas lapu košļāšanas legalizācijas (Bolīvijas priekšlikuma atbalstīšanas gadījumā) prognozējamo ietekmi uz sabiedrības veselības stāvokli Latvijā, ir jānorāda sekojošais: ja kokas krūma lapu košļāšana tiktu legalizēta, jāņem vērā, ka kokas krūma lapu ieguve ir tieši saistīta ar to audzēšanas apjomiem atļautajās platībās. Atceļot ierobežojumus, ko nosaka

IeMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām grozīšanu”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

Konvencija, Bolīvijai un citām kokas lapas audzējošajām valstīm, radīsies likumīgs pamats atcelt ierobežojumus platībām, kurās atļauts audzēt kokas krūmus. Līdz ar to pieaugs nelegāli saražotā kokaīna apjomi, kas nevar neietekmēt nelegālo narkotiku apriti pasaulē un arī Latvijā. Lai gan Latvijā pašreiz reģistrēto kokaīna lietotāju īpatsvars ir neliels, tomēr jāņem vērā pārējo Eiropas Savienības dalībvalstu pieredze, kurās kokaīna lietotāju skaits pakāpeniski ir audzis un Spānijā pēc EMCDDA 2009.gada publicētajiem datiem tas ir sasniedzis 45% no visiem narkotiku atkarīgajiem, kā arī 60% jauno pacientu vidū. Attiecīgi Nīderlandē (32% un 29%), Itālijā (23% un 26%). Ņemot vērā to, ka daudzviet kokaīns ir aizstājis amfetamīnu grupas preparātus, nevar izslēgt iespēju, ka arī amfetamīnu grupas preparātu lietotāji Latvijā pakāpeniski pievērsīsies kokaīna lietošanai, it sevišķi, ja palielināsies tā pieejamība un samazināsies cena.

Vērtējot kokaīna lietošanas izplatību Latvijā un tā ietekmi uz sabiedrības veselību kopumā Latvijā, jāatzīst, ka Latvijas Republikā nav datu par narkomāniem, kas apreibināšanās nolūkā būtu lietojuši tieši kokas krūma lapas.

Pašlaik reģistrētā kokaīna lietošanas izplatība Latvijā ir samērā zema. Analizējot Veselības ekonomikas centra „Ar noteiktām slimībām slimojošo pacientu reģistra” (turpmāk-Reģistrs) datus par narkoloģiskajiem pacientiem un personām, kuras lieto atkarību izraisošās vielas, laika posmā no 2000.g.-2009.g., pirmo reizi uzskaitē uzņemto narkoloģisko pacientu un personu, kuras lieto atkarību izraisošās vielas, vidū kā primāri lietoto vielu kokaīnu atzīmēja 28 pacienti, bet kā sekundāru vielu 35 pacienti (kopīgais šādu pacientu skaits 6133), tas nozīmē 0,45%.

Saskaņā ar Veselības ministrijas sniegto informāciju 2009.gada beigās Reģistra uzskaitē (prevalence - reģistrētā izplatība) ar atkarības diagnozi, pārmērīgu kaitīgu lietošanas vai intoksikācijas diagnozi, kokaīns kā primāri lietota viela bija sastopams 19 pacientiem, bet kā sekundāri lietota viela 37 pacientiem (no kopējā pacientu skaita gada beigās ar narkotiku lietošanu un atkarības uzskaitē esošiem 4913 pacientiem).

Pēc Atkarību izraisošo vielu lietošanas izplatības iedzīvotāju vidū pētījuma datiem (Koroļeva u.c., Sabiedrības veselības aģentūra, Socioloģisko pētījumu institūts, 2008.g) kokaīna pamēģinātāju īpatsvars iedzīvotāju vidū 2007.g. aptaujā bija 2,3%, 2003.g. aptaujā – 1,2%. Atšķirības ir statistiski nozīmīgas un var apgalvot, ka 2007.g. kokaīnu pamēģinājušo īpatsvars aptaujāto vidū ir augstāks kā 2003.g. Nozīmīgs rādītājs ir nesena vai pašreizēja kokaīna lietošana aptaujāto iedzīvotāju vidū Latvijā - 0,5% to lietojuši pēdējā gada laikā un 0,2 % - pēdējā mēneša laikā.

Kokaīnu biežāk pamēģinājuši lietot jaunieši vecumā no 15-24 gadiem. Kokaīna pamēģinātāju īpatsvars ir nemainīgs gan vecuma grupā no 15-24 (4%),

leMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām grozīšanu”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

gan vecuma grupā no 25-34 (3,9%), kā arī šajās vecuma grupās tas ir identisks arī sievietēm (2,5%), kas liecina, ka to lieto ne tikai jaunieši ziņkārības mudināti, bet arī pieaugušie. Pēc pētījuma datiem „Narkotiku lietošana izklaides vietās” (Koroļeva u.c., Sabiedrības veselības aģentūra, Socioloģisko pētījumu institūts, 2008.g.) kokaīnu dzīves laikā pamēģinājuši 9% aptaujāto izklaides vietu apmeklētāji, pēdējo 12 mēnešu laikā 5%, bet pēdējo 30 dienu laikā 4%. Kā redzams šajā mērķauditorijā kokaīnu lietojošo pēdējā mēneša laikā īpatsvars ir augstāks (4%) nekā visā populācijā (0,2%).

4. Politiskais ietvars

Atsaucoties uz Ārlietu ministrijas pausto viedokli (Ārlietu ministrijas 2010.gada 13.novembra vēstule Nr. 41/4539 dv) jautājumā par Latvijas noraidošās nostājas ietekmi uz Latvijas starptautiski politiskajām attiecībām ar Bolīvijas Republiku, citām Latīņamerikas valstīm, ASV un Krieviju, Latvijas pozīcija būtu balstāma, pirmkārt, jautājuma saturiskajā būtībā un nozīmē Latvijai, otrkārt, attiecībās ar tieši skartajām valstīm, treškārt, ES ārpolitikas vienotības stiprināšanas mērķī, ceturtkārt, attiecībās ar stratēģisko partneri ASV.

Latvijas un Bolīvijas Republikas diplomātiskā sadarbība galvenokārt notiek starptautisko organizāciju ietvaros, starp valstīm nav vēstnieku līmeņa attiecības. Latvijas Republika ir pievienojusies ES sadarbības dialogam ar Bolīvijas Republiku, kas notiek ES un Andu kopienas dialoga ietvaros. Ņemot vērā to, ka Latvijas Republikai nav aktīvas tiešas politiskās un ekonomiskās sadarbības ar Bolīvijas Republiku, Latvijas Republikas iebildumi Bolīvijas Republikas iesniegtajam priekšlikumam neietekmēs divpusējās attiecības ar tām Latīņamerikas valstīm, kuras atbalsta Bolīvijas Republikas pozīciju. Vienlaicīgi ir jānorāda, ka gadījumā, ja Latvijas Republika neiebildīs, (iesniedzot paziņojumu Konvencijā noteiktā kārtībā un termiņos) Bolīvijas paustajam priekšlikumam, tas nozīmētu, ka tā piekrīt Konvencijas grozīšanai, kas savukārt, var negatīvi atsaukties uz Latvijas Republikas attiecībām ar tās ciešākajiem sadarbības partneriem ne vien starptautiski politiskajās attiecībās kopumā, bet arī starptautiskās pretnarkotiku politikas kontekstā, piemēram, ar ASV un Krievijas Federāciju.

Ārlietu ministrija, vērtējot Bolīvijas Republikas paziņojumā pausto par kokas lapu košļāšanas aizlieguma pretrunām ar starptautiskajiem dokumentiem, jāatzīst, ka vairāki no tiem nav juridiski saistoši, jo ietver sevī politisku nevis juridisku apņemšanos. Tie ir: ANO Deklarācija par iedzimto tautu tiesībām, Universālā kultūru daudzveidības deklarācija, ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas paziņojums par Kalavaija tautas kosmoloģisko vīziju kā mutiskā un nemateriālā cilvēces mantojuma meistardarbu. Minētie dokumenti

IeMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām grozīšanu”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

Latvian Classification

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

nav juridiski saistoši ne Bolīvijas Republikai, ne Latvijas Republikai, līdz ar to tie nevar radīt juridisku pretrunu ar Konvenciju. Starptautiskās darba organizācijas 169.Konvencija par iedzimto un cilšu tautām nav juridiski saistoša ne Latvijas Republikai, ne Bolīvijas Republikai, turklāt tās tekstā ir atsauce uz iedzimto tautu sociālajām, kultūras, reliģiskajām un garīgajām vērtībām un praksi, kas līdz ar to nav uzskatāma par pretrunā esošu ar Konvencijā noteikto kokas lapu košļāšanas aizliegumu. Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām ir saistošs gan Bolīvijas Republikai, gan Latvijas Republikai, taču arī tajā noteiktās tiesības nerada juridiskas pretrunas ar Konvencijā noteikto kokas lapu košļāšanas aizliegumu. Tas pats attiecināms uz Konvenciju par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu, kas ir saistoša gan Latvijas Republikai, gan Bolīvijas Republikai, taču nesatur normas, kas būtu pretrunā ar kokas lapu košļāšanas aizliegumu Konvencijā. Šī Konvencija uzliek dalībvalstīm pienākumu aizsargāt un veicināt iedzimto tautu kultūras izpausmes, taču nav konstatējama juridiska pretruna ar aizliegumu košļāt kokas lapas, kas ir paredzētas Konvencijā.

Ir zināms, ka vairākas dalībvalstis ir paidušas noraidošu nostāju Bolīvijas Republikas iesniegtajam priekšlikumam par attiecīgajiem Konvencijas grozījumiem, taču pagaidām vēl nav sagatavojušas savu oficiālo viedokli un iesniegušas to Padomei.

Saskaņā ar Ārlietu ministrijas sniegto informāciju (2010.gada 17.novembra vēstule nr. 41/ 4617 dv) ASV ir iniciējusi „Konvencijas draugu grupas” izveidi. ASV plāno oficiāli paziņot ANO Ģenerālsekretariātam par tās nodomu noraidot Bolīvijas Republikas ierosinātos grozījumus Konvencijā. ASV aicinās arī citas valstis sekot tās piemēram pēc iespējas ātrāk.

Saskaņā ar ASV neoficiāli pausto viedokli, papildus atsevišķu dalībvalstu paustajiem iebildumiem, ir svarīgi savākt pēc iespējas plašāku atbalstu no dalībvalstīm, kuras vēlas oficiāli iebilst pret grozījumiem divu svarīgu iemeslu dēļ:

- 1) ASV norūpējusies par pašas Konvencijas saturisko integritāti un uzskata, ka koordinēta atbilde ir visefektīvākais veids, lai demonstrētu valstu kopējos iebildumus;
- 2) lai gan arī viena valsts var bloķēt grozījumu virzīšanu, plaša opozīcija palīdzētu bloķēt Bolīvijas Republikas aicinājumu sasaukt visu valstu konferenci, lai apspriestu ierosinātos grozījumus – šādas konferences sasaukšana varētu vājināt Konvenciju.

ASV neformāli lūdz Latvijas atbalstu, aicinot apvienoties Vīnē bāzētā „Konvencijas draugu grupā”, lai izveidotu koordinētu atbildi.

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

ASV Valsts sekretāra palīgs D.Džonsons (angl. – Assistant Secretary of State for International Narcotics and Law Enforcement AFFAIRS David JOHNSON) ir apmeklējis Vīni un ticies ar dažām pārstāvniecībām, lai apspriestu grozījumus un iespējas, kā kopīgi sadarboties pret Konvencijas grozījumu virzīšanu, ieskaitot sadarbību „Konvencijas draugu grupā”. Daudzas ES valstis arī iebilst pret grozījumu izdarīšanu Konvencijā, un ES tiek koordinēta iespējamā kopīgā nostāja. Krievijas Federācija un Japāna arī iestājas pret grozījumu izdarīšanu un ir norādījušas, ka vēlas būt „Konvencijas draugu grupas” sastāvā.

ASV vēlētos turpināt šī jautājuma apspriešanu Vīnē un lūgs ASV pārstāvniecības Vīnē padomnieka vietnieci Anamika Chakravorty sazināties ar Latvijas pārstāvniecību Vīnē. ASV ir gatava iepazīstināt Latvijas Republiku ar savu projektu grozījumu Konvencijā noraidīšanai, tiklīdz tas būs pieejams.

Saskaņā ar Ārlietu ministrijas 2011.gada 14.janvāra sniegto informāciju (vēstule nr. 41/131 dv) 2011.gada 11.janvārī Vīnē, Austrijas Republikā notika ASV vadītās iepriekš minētās draugu grupas sanāksme, kurā piedalījās arī Latvijas Republikas pastāvīgās pārstāvniecības ANO, Eiropas Drošības un sadarbības (EDSO) un citās starptautiskajās organizācijās pārstāvis.

Minētās sanāksmes laikā vairākas valstis informēja, ka iesniegs protestu par Bolīvijas Republikas iesniegto priekšlikumu grozīt Konvenciju, no ES dalībvalstīm sekojošas valstis – Apvienotā Karaliste, Francijas Republika, Itālijas Republika, Vācijas Federatīvā Republika, kā arī ASV, Japāna un Kanāda.

Savukārt, 2011.gada 12.janvārī notikušajā ES koordinācijas sanāksmē Vīnē, Austrijas Republikā par protesta iesniegšanu informējušas arī Bulgārijas Republika, Dānijas Karaliste, Igaunijas Republika un Zviedrijas Karaliste. Spānijas Karaliste informējusi, ka neiesniegs protestu. Pārējās ES dalībvalstis minētajā sanāksmē informēja, ka jautājums par protesta iesniegšanu vēl tiek izskatīts.

Uz informatīvā ziņojuma sagatavošanas brīdi Ārlietu ministrijas rīcībā nav oficiāla apstiprinājuma, ka iepriekš minētās valstis ir iesniegušas protestu Konvencijas depozitārijam, izņemot par Kolumbiju, kas ar 2010.gada 1.decembra Kolumbijas ārlietu ministra vēstuli iesniegusi savu protestu noteiktajā kārtībā.

5.Tiesiskais ietvars

Konvencijas 47.pants nosaka kārtību, kādā šo Konvenciju ratificējušās valstis var izdarīt grozījumus tajā. Tādējādi, minētā panta 1.daļā ir noteikts, ka ikviena puse var iesniegt priekšlikumu Konvencijas grozīšanai, tā tekstu un

leMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām grozīšanu”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

pamatojumu iesniedzot Ģenerālsekretariātam, kas par to paziņo dalībvalstīm un Padomei. Padome, savukārt, var rīkoties divējādi. Pirmkārt, tā var sasaukt visu Konvenciju ratificējošo dalībvalstu (pušu) konferenci, lai izskatītu iesniegto priekšlikumu (Konvencijas 47.panta pirmās daļas a) punkts). Otrkārt, tā var nolemt aptaujāt dalībvalstis par to, vai tās atbalsta iesniegto priekšlikumu Konvencijas grozīšanai, kā arī lūgt iesniegt jebkādus priekšlikumus attiecībā uz izskatāmo priekšlikumu (Konvencijas 47.panta pirmās daļas b) punkts).

Padome ir lēmusi rīkoties saskaņā ar otro minēto variantu, lūdzot dalībvalstīm sniegt viedokļus par Bolīvijas Republikas priekšlikumu svītrot attiecīgos Konvencijas panta punktus. (Padomes lēmums depozitārijā reģistrēts 2009.gada 30.jūlijā).

Konvencijas 47.panta otrā daļa nosaka, ka, ja iesniegto priekšlikumu, kurš tika izplatīts saskaņā ar šī panta pirmās daļas b) punktu, neviena no Konvenciju ratificējušajām dalībvalstīm nav noraidījusi 18 mēnešu laikā kopš tā izplatīšanas, tad priekšlikums stājas spēkā beidzoties minētajam termiņam. Savukārt, ja iesniegto priekšlikumu kāda no dalībvalstīm noraida, tad Padome var lemt jautājumu par konferences sasaukšanu iesniegtā priekšlikuma izskatīšanai. Tādējādi termiņš Bolīvijas Republikas priekšlikuma noraidīšanai ir 2011.gada 31.janvāris.

Jāatzīmē, ka Bolīvijas Republika, iesniedzot priekšlikumu par Konvencijas grozīšanu, nav ievērojusi Konvencijā noteiktās normas, proti, tai savs priekšlikums bija jāvirza, ievērojot arī Konvencijas 3.panta, kas paredz grozījumus kontroles piemērošanas sfērā, normas. Minētā panta 1.punkts nosaka, ka, ja kādas dalībvalsts rīcībā ir informācija, kas varētu būt par pamatu izmaiņu veikšanai kādā no kontrolējamo vielu sarakstiem, tad dalībvalstij šī informācija attiecīgi ir jāiesniedz ANO Ģenerālsekretariātam. Savukārt, Konvencijas 3.panta 6.punkts nosaka, ka Komisija, pamatojoties uz Pasaules Veselības organizācijas (turpmāk – PVO) rekomendācijām, var kādu narkotisko vielu, kas jau iekļauta I sarakstā pārnest uz II sarakstu vai izslēgt narkotisko vielu no kontrolējamo vielu sarakstiem pavisam.

Bez tam, ja Bolīvijas Republika nemaina savu pozīciju un neatsauc iesniegtos priekšlikumus Konvencijas grozīšanai, tad kokas lapas vienlaicīgi ir svītrojamas no Konvencijas pielikumā esošā I saraksta, kurā ir iekļautas aizliegtās sevišķi bīstamās narkotiskās vielas.

Konvencijas 3. pants nosaka veicamo procedūru gadījumos, kad tiek veiktas izmaiņas kontroles sfērā. Saskaņā ar Konvencijas 3.pantu ir iespējami 5 rīcības posmi:

1. Bolīvijas Republika paziņo Ģenerālsekretariātam par tās rīcībā esošo informāciju, kas nosaka nepieciešamību svītrot kokas lapas no Konvencijas I saraksta;

IeMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām grozīšanu”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

2. Ģenerālsekretariāts izplata šo un pēc saviem ieskatiem arī citu saistīto informāciju dalībvalstīm, Padomes Narkotisko vielu komisijai (angl. – Commission on Narcotic Drugs, turpmāk - Komisija) un PVO;

3. Par cik paziņojums attiecas uz vielām, kas uzskaitītas Konvencijas I sarakstā, Komisija (izņemot Konvencijas 3.panta 5.paragrāfā paredzēto PVO kompetences izmantošanas gadījumu) var saskaņā ar PVO rekomendācijām, grozīt I sarakstu, pārceļot kokas lapas no I saraksta uz II sarakstu vai svītrot kokas lapas no I saraksta.

Konvencijas 3.panta 5.paragrāfs paredz, ka, ja PVO atzīst, ka kāda no I sarakstā iekļautām narkotiskajām vielām vai augiem rada īpašu atkarības risku un kaitīgu ietekmi uz cilvēku veselību, un, ka šīs īpašības nekompensē attiecīgās vielas terapeitiskās īpašības, kuras nepiemīt citām vielām (izņemot IV sarakstā iekļautās vielas), tad, Komisija var, atbilstoši PVO rekomendācijām, iekļaut attiecīgo vielu Konvencijas IV sarakstā.

4. Ģenerālsekretariāts izplata Komisijas lēmumu ANO dalībvalstīm, t.sk. tām, kas nav pievienojušās Konvencijai, PVO un Starptautiskajai Narkotiku kontroles valdei. Šāds lēmums stājas spēkā (kļūst saistošs dalībvalstij) ar tā saņemšanas brīdi.

5. Padome var pārskatīt Komisijas lēmumu grozīt sarakstus, ja 90 dienu laikā pēc lēmuma paziņojuma saņemšanas to pieprasa kāda no dalībvalstīm. Šāds pieprasījums ir nosūtāms Ģenerālsekretariātam kopā ar attiecīgo informāciju par tā pamatojumu. Ģenerālsekretariāts informē par saņemto pieprasījumu visas dalībvalstis. Tām savukārt ir tiesības 90 dienu laikā iesniegt savu atbalstu, noraidījumu vai jebkādus komentārus par paziņojumu. Pēc minēto darbību beigām Padome pieņem lēmumu atbalstīt, grozīt vai atcelt Komisijas lēmumu.

Vērā ņemams ir arguments, ka kopš kokas lapu aizliegšanas un Bolīvijas Republikas pievienošanās Konvencijai, nav notikušas nekādas jaunas situācijas izmaiņas, nekādi jauni būtiski fakti nav atklājušies, kas būtu par pamatu Bolīvijas Republikas izteiktā priekšlikuma atbalstīšanai.

Ratificējot Konvenciju, Bolīvijas Republika sākotnēji piekrita tās saturam, par ko liecina pats Konvencijas ratifikācijas fakts. Bez tam, nav informācijas par to, ka ratificējot Konvenciju, Bolīvijas Republika būtu izteikusi kādas atrunas vai norādījusi uz tās kultūras izpausmju daudzveidības vai kultūras mantojuma apdraudējumu, kā arī uz to, ka Konvencijas ratificēšana būtu pretrunā ar Bolīvijas Republikas jebkādam interesēm. Tāpat jāmin, ka Bolīvijas Republika, ratificējot Konvenciju, ratificēja to ar visiem tās pielikumā esošajiem sarakstiem, akceptējot arī kokas lapu atrašanos kontrolējamo vielu sarakstā.

Ar Konvencijas 49.panta 1.paragrāfa e) punktā paredzēto 25 gadu pārejas periodu Bolīvijas Republikai tika dots laiks kokas lapu košļāšanas paraduma izskaušanai. Līdz ar to bez pietiekamiem pierādījumiem par aktīvu un

IeMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām grozīšanu”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

mērķtiecīgu Bolīvijas Republikas valdības rīcību šī paraduma izskaušanai un bez zinātniski pamatotiem pierādījumiem, ka šī iedzīvotāju paraduma izskaušanu nevar panākt ar tiesiski akceptējamiem paņēmieniem, Bolīvijas Republikas paziņojumā norādītajam apstāklim, ka tās iedzīvotāji joprojām plaši pielieto kokas lapu košļāšanas tradīcijas nav juridiskas slodzes un tas ir pretrunā ar Konvencijas leģitīmo mērķi.

Bez tam, neiebilstot Bolīvijas Republikas priekšlikumam par Konvencijas grozīšanu, tādējādi radot precedentu, nepārprotami ir jārēķinās ar to, ka ar līdzīgiem priekšlikumiem Konvencijas grozīšanai varētu nākt arī citas minēto Konvenciju ratificējušās dalībvalstis, piemēram, Afganistānas Republika ar priekšlikumu ļaut tās iedzīvotājiem smēķēt opiju, aizbildinoties kā Bolīvijas Republika ar opija tradicionālo lietošanu.

6. Secinājumi

1. Iesniedzot priekšlikumus Konvencijas grozīšanai, Bolīvijas Republika nav ievērojusi Konvencijā noteiktās prasības un procedūru;
2. Kokas lapu košļāšanas aizliegumā nav saskatāmas pretrunas ar starptautiskajiem dokumentiem (t.sk. konvencijām un deklarācijām). Ja Latvijas Republika vai kāda cita dalībvalsts neatbalstīs Bolīvijas Republikas priekšlikumu un Padome pieņems lēmumu sasaukt dalībvalstu konferenci Konvencijas labojuma izskatīšanai, netiks ietekmēta vai ierobežota Bolīvijas Republikas kultūras izpausmju daudzveidība;
3. Nav vēlama precedenta radīšana, ļaujot Bolīvijas Republikai grozīt Konvenciju, jo tas varētu radīt risku, ka Bolīvijas Republikai sekos citas dalībvalstis;
4. Kopš pēdējiem 2004.gada veiktajiem PVO pētījumiem par kokas lapu ietekmi uz cilvēku veselību nav konstatētas nekādas izmaiņas tiesiskajos vai faktiskajos apstākļos, kas pamato kokas lapu košļāšanas un kokas lapu atrašanos Konvencijā un tās sarakstos;
5. Kokaīna, turklāt arī Bolīvijas izcelsmes kokaīna izplatība pasaulē un Eiropā dod pietiekamu pamatu apšaubīt, ka patreizējos ekonomiski sociālajos apstākļos Bolīvijas Republikas valdība spēs pilnā mērā nodrošināt kokas krūmu kultivācijas kontroles pasākumus, lai nodrošinātu, ka kokas lapas netiek izmantotas kokaīna ražošanā;
6. Ņemot vērā iepriekš minēto, Iekšlietu ministrija kopīgi ar Veselības ministriju un Ārlietu ministriju rekomendē Ministru kabinetam pilnvarot Ārlietu ministriju sagatavot un ne vēlāk kā līdz 2011.gada 27.janvārim iesniegt Padomei paziņojumu par Latvijas Republikas noraidošo nostāju

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

attiecībā uz Bolīvijas Republikas izteikto priekšlikumu par Konvencijas
grozīšanu.

Iekšlietu ministre

L.Mūrniece

Vīza: valsts sekretāre

I.Pētersone

14.01.11. 12:10

4514

IeM Nozares politikas departamenta

Politikas ieviešanas nodaļas vecākā referente

I.Akmentīņa

t.67829675, fakss: 67219464

e-pasts: inga.akmentina@iem.gov.lv

IeMZino_140111; Informatīvais ziņojums „Par ANO 1961.gada Vienotās konvencijas par narkotiskajām vielām
grozīšanu”

~~DIENESTA VAJADZĪBĀM~~